

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з
духовно-морального виховання»

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 15(33) 2023

Київ – 2023

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of
Spiritual and Moral Education"

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv", Nutrition Center of
Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")

Issue № 15(33) 2023

Kiev – 2023

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33))

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»: журнал. 2023. № 15(33) 2023. С.1309

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 16.11.2023, № 4/11-23)

Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії Калиновської.

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григорівна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартенева Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Штища в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвоздзькевич Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Лембрик І.С., Жиляк О.В., Шатинська Т.В., Шлімкевич І.В., Мерена Р.І. <i>Соціально-психологічні аспекти дистанційної освіти у вищій медичній школі.....</i>	279
Лопатинська Н.А., Зборовська О.П. <i>Становлення та розвиток системи раннього втручання в Україні.....</i>	293
Макаренко О.В. <i>Проблемне навчання як засіб формування творчої особистості майбутнього лікаря.....</i>	303
Марєєва Т.В., Токарник Л.Б. <i>Професійна підготовка та формування фахових компетентностей вихователя закладу дошкільної освіти для роботи з дітьми з порушеннями мовлення: сучасні підходи та виклики.....</i>	312
Марченко О.Г., Оніпченко П.М. <i>Організаційно-педагогічні умови формування соціально-правової компетентності курсантів ВВНЗ авіаційного профілю.....</i>	326
Могілевська В.М., Барліт О.О., Сібіль О.І. <i>Оцінювання навчальних досягнень вихованців закладів позашкільної освіти як педагогічна проблема.....</i>	339
Мороз О.В., Сеньківська Г.Я., Легін В.Б. <i>Синергетичний підхід до аналізу стратегії управління глобальними викликами: моделі та практичне застосування в контексті соціально-гуманітарних наук.....</i>	355
Овсієнко Л.М. <i>Smart-технології у процесі підготовки сучасного філолога.....</i>	367
Овсяннікова Г.В. <i>Особливості організації змішаного навчання здобувачів вищої медичної освіти у військовий час.....</i>	378
Одарченко В.І. <i>Аналітичний огляд методологічних підходів до управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників комунального закладу вищої освіти.....</i>	388
Оніщук Л.М., Баштовенко О.А. <i>Інтегрований підхід до управління тренувальною та змагальною діяльністю спортсменів.....</i>	400
Опанасенко В.П. <i>Особливості використання проблемно-розвивального навчання під час вивчення майбутніми агроінженерами дисципліни «Сільськогосподарські та меліоративні машини».....</i>	413

УДК 37.013:376

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-293-302](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-293-302)

Лопатинська Наталія Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, бул. Ігоря Шамо, буд. 18/2, м. Київ, 02154, тел.: (066) 411-65-64, <https://orcid.org/0000-0002-6345-7118>

Зборовська Ольга Павлівна магістрантка факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, бул. Ігоря Шамо, буд. 18/2, м. Київ, 02154, тел.: (096) 096-10-11, <https://orcid.org/0009-0008-4273-2783>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано шлях зародження та становлення системи раннього втручання на теренах України від проголошення незалежності до сьогодення; висвітлено, як встановлювалася система раннього втручання на національному рівні; наведено успішні проекти реалізації раннього втручання в різних областях України.

Мета статті – висвітлити поняття «системи раннього втручання», розглянути перебіг становлення даної системи в Україні та визначити стан сформованості системи раннього втручання на теренах української держави.

Актуальність дослідження обумовлюється зростанням попиту на формування системи раннього втручання на глобальному, європейському та національному рівнях, суть якої полягає в корекції розвитку дітей від народження до чотирьох років. Перші роки життя нової людини вважаються найсприятливішими для формування особистості та розвитку мозку, своєчасно виявленні можливі порушення краще піддаються корекції та, як наслідок, збільшується ймовірність позитивної соціальної адаптації. Для кожної дитини з особливими потребами складається індивідуальна програма розвитку, яка спирається на базові принципи послуги. Якісно розвинена система надання освітньо-корекційних послуг допомагає вирішити цілий спектр проблем, щоб у результаті досягти гармонізації суспільства, шляхом прийняття осіб з особливими потребами.

Матеріали дослідження можуть бути використані фахівцями системи раннього втручання, у системі вищої та післядипломної освіти на факультетах спеціальної освіти в аспекті ознайомлення студентів з актуальним станом розвитку системи раннього втручання.

Ключові слова: система раннього втручання, атиповий розвиток, корекційний маршрут, нормативно-правові акти, національний рівень, пілотний проект, стандарт, національна стратегія, первинні навички, порушення розвитку, фінансова доступність, сімейноцентрований підхід, міждисциплінарна робота.

Lopatynska Natalia Anatoliivna Candidate of Sciences in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Special and Inclusive Education, Borys Grinchenko Kyiv University, bul. Igor Shamo, bldg. 18/2, Kyiv, 02154, tel.: (066) 411-65-64, <https://orcid.org/0000-0002-6345-7118>

Zborovska Olha Pavlivna master's student of the Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv University, bul. Igor Shamo, bldg. 18/2, Kyiv, 02154, tel.: (096) 096-10-11, <https://orcid.org/0009-0008-4273-2783>

FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE EARLY INTERVENTION SYSTEM IN UKRAINE

Abstract. The article analyzes the origin and formation of the early intervention system in Ukraine from the declaration of independence to the present day. It is highlighted how the system of early intervention was established at the national level. The successful projects of early intervention implementations in various regions of Ukraine are given in this article.

The purpose of the article is to highlight the concept of «early intervention system», to consider the development of this system in Ukraine and to determine the state of formation of the early intervention system on the territory of Ukraine.

The relevance of research is determined by the growing demand for the formation of an early intervention system at the global, European and national levels, the essence of which is to correct the development of children from birth to four years. The first years of a new person's life are considered the most favorable for personality formation and brain development, timely detection of possible violations is better corrected and, as a result, the probability of positive social adaptation increases. An individual development program, which is based on the basic principles of the service, is drawn up for each child with special needs. A qualitatively developed system of providing educational and correctional services helps to solve a whole range of problems in order to achieve the harmonization of society by accepting persons with special needs.

Research materials can be used by specialists of the early intervention system, in the system of higher and postgraduate education at the faculties of special education in the aspect of familiarizing students with the current state of the early intervention system development.

Keywords: early intervention system, atypical development, corrective route, regulatory acts, national level, pilot project, standard, national strategy, primary

skills, developmental disorders, financial availability, family-centered approach, interdisciplinary work.

Постановка проблеми. Система раннього втручання в Україні, як в інших країнах світу, спрямована на виявлення та надання допомоги дітям з порушеннями чи особливими потребами у найбільш ранньому віці. Головною метою системи раннього втручання є забезпечення доступу до ранньої діагностики, ранньої реабілітації та підтримки дітей з особливими потребами та їх сімей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну основу дослідження склали: Стандарти вищої освіти за даними Міністерства освіти і науки України, Концепція створення та розвитку системи раннього втручання, Постанова Президії Національної академії медичних наук України «Про створення в Україні системи раннього втручання для реабілітації дітей перших років життя», указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501, постанова Верховної Ради України від 13 січня 2015 року № 96-VIII, розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2015 року № 881, указ Президента України від 13 грудня 2016 р. № 553/2016 «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 948 «Деякі питання реалізації пілотного проекту «Створення системи надання послуг раннього втручання», розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 січня 2019 року № 12 «Про визначення національного координатора», розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 р. № 350-р. «Деякі питання створення системи надання послуги раннього втручання для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя», розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 р. № 517-р.; методичні рекомендації до застосування технології раннього втручання (О. Близнюк, А. Заплатинська, Г. Кукуруза, А. Кравцова, Т. Панченко, Т. Пересипкіна, О. Склянська, О. Хворостенко, С. Циліорик); впровадження та розвиток системи раннього втручання в Україні (М. Кляп, М. Кропівницька, В. Логвиненко, Л. Некраш, С. Хоменко).

Метою статті є висвітлити поняття «системи раннього втручання», розглянути перебіг становлення даної системи в Україні та визначити стан сформованості системи раннього втручання на теренах української держави.

Виклад основного матеріалу. Сучасний прогресивний світ сприяє, щоб людське суспільство сприймало та визнавало існування осіб з інвалідністю, забезпечувало безперервне дотримання їхніх загальноприйнятих прав, звісно, враховуючи особливі потреби кожного. В Україні, як у країні цивілізованого світу, ратифікували Конвенцію про права осіб з інвалідністю, що набрала законної сили в березні 2010 року. Даний документ прописує, що люди з особливими потребами отримуватимуть від держави спеціальну підтримку та вважаються повноправними членами суспільства [6].

Народження дитини безумовно є процесом формування нового життя. Не останню роль відіграють вчасність вироблення первинних навичок у дитини, від яких залежить подальший розвиток та життя. Проте, існують особливі випадки або ж обставини, такі, як: генетична схильність, родові травми, що порушують або деформують перебіг типового розвитку. Саме в залежності від того, наскільки швидко виявлять причини розладу, почнуть програму реабілітації та корекції розвитку дитини залежить подальше життя [1].

На допомогу дітям з атиповим розвитком створено та розроблено функціонування системи раннього втручання, чия популярність та розповсюдженість по світу зростає блискавично. Основною метою системи є корекція розвитку дітей певного віку, у яких є набуте або вроджене порушення розвитку, або які перебувають в зоні ризику виникнення таких порушень.

Для розкриття поняття «система раннього втручання» необхідно познайомитися з його визначенням. На даний момент єдиного тлумачення не існує, але дослідниця О. Хоменко підбрала ряд таких, які найдосконаліше, на нашу думку, розкривають усю суть: раннє втручання – це всі можливі кроки, які сприяють розвитку дитини та супроводжують батьків, які впроваджують моментально після діагностування та віднесення дитини до групи таких, яким дані послуги життєвонеобхідні; це система послуг, котрі надають дітям від народження до 4-х років з певними порушеннями розвитку або ризиком розвитку таких в майбутньому та спрямована на всебічну підтримку батьків такої дитини; це програма, яка підтримує дітей раннього або молодшого віку, у яких діагностували атиповий розвиток або інвалідність, включає ряд послуг та будь-яку можливу підтримку для законних представників дитини [8].

Послуга раннього втручання є визнаною світом комплексним підходом корекційного маршруту дитини, яка значно збільшує можливість дитини соціалізуватися, результативно включати сім'ю для всебічного розвитку дитини з особливими потребами та готувати до подальшого корекційного шляху вже в закладах освіти.

Програми раннього втручання зароджуються в середині минулого століття на території країн західної півкулі. Ефективність результатів програми розвитку для дітей з особливими потребами, інноваційних реабілітаційних методів надали старт для зародження системи раннього втручання, які успішно функціонують чи не по всьому світі.

Наголошуємо, що є ряд особливих характеристик, які об'єднують усі можливі системи раннього втручання. На них робить акцент О. Склянська у власних дослідженнях й на них хочемо зацентувати увагу й ми. Усі існуючі програми вибудовувалися на таких рекомендаціях: хронологічно обмежені по віку (однак, верхня межа досить не чітка: від трьох років до семи); метою є попередження та реабілітація атипового розвитку дитини; всебічна допомога сім'ям, які виховують особливу дитину [6].

Послуга раннього втручання нині набуває популярності по всьому світові та досить швидко збільшує кількість закладів, котрі надають допомогу дітям з інвалідністю.

На жаль, через відсутність статистичних даних в нашій державі надати достовірну інформацію щодо кількості дітей, котрі потребують послуг системи раннього втручання не є можливим. Проте, заступник директора Департаменту організаційної роботи та взаємодії з органами державної влади М. Кропивницька вказує, що щороку в Україні збільшується кількість дітей з особливими потребами. Загальна кількість дітей серед усіх осіб з інвалідністю становить 6 відсотків [2].

Раннє втручання на території України починає впроваджуватися в 90-тих роках минулого століття із здобуттям незалежності. Однак, 32 роки потому система раннього втручання в нашій країні досі знаходиться на стадії становлення [8].

Л. Некраш вважає, що такі два документи, як «Конвенція про права дитини» (1991 року) та «Конвенція про права осіб з інвалідністю» (2010 року) є правовим підґрунтям для впровадження та становлення системи раннього втручання. Адже Україна, починаючи з 1991 року по сьогодні продовжує позиціонуватися як держава, у котрій рівні права на існування мають усі громадяни, незважаючи на особливості. Згадані вище два документи наголошують про право на життя, повноцінний розвиток дітей, незалежно від наявного у них діагнозу [5]. Радянське минуле, яке не включало в соціум людей та дітей з інвалідністю поступово відходить в небуття. Нині акцентується увага не на діагнозі, а на можливості забезпечити особливим дітям повноцінне включення в українське суспільство.

Українське законодавство містить ряд нормативно-правових документів, які спрямовані на закріплення прав дитини на життя, освіту, охорону здоров'я, розвиток: Конституція, Сімейний та Цивільний кодекси, Закони України «Про охорону дитинства», «Про оздоровлення та відпочинок дітей», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», тощо.

Звернемо увагу, що існують і ряд правових документів, які юридично закріплюють необхідність запровадження та безперебійного функціонування системи раннього втручання. Зокрема, найголовнішою, на думку Л. Некраш, є Постанова Президії Національної академії медичних наук України від 22.11.2012 № 26/2 «Про створення в Україні системи раннього втручання для реабілітації дітей перших років життя» [5].

Першочерговість розвитку в Україні системи раннього втручання зумовлювалося отриманим у 2014 році звітом та рекомендаціями від представництва Світового банку. Звітність продемонструвала, що Україною розроблено ряд законів для успішного функціонування раннього розвитку, проте, зважаючи на довгострокове перебування в складі радянського

союзу, де інвалідність дорівнювало вироку, механізми реалізації абсолютно відсутні, обсяг послуг та їхня якість відрізнялася від очевидних потреб та міжнародних стандартів.

Надалі можемо говорити про досить продуктивну роботу різних гілок влади для удосконалення правових умов існування системи раннього втручання. Наприклад, указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501 (затверджено Національну стратегію у сфері прав людини, яким передбачено створення усіх необхідних умов для забезпечення потреб дитини), постанова Верховної Ради України від 13 січня 2015 року № 96-VIII (закріплено усі необхідні кроки для розвитку раннього втручання), розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2015 року № 881 (пілотний проект введення послуг раннього втручання в медичних закладах) [5].

М. Кропівницька додає власний список нормативно-правових актів, які, на її думку, забезпечують функціонування системи надання послуг раннього втручання: указ Президента України від 13 грудня 2016 року № 553/2016 «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю» (затверджено концепцію існування програми); розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 948 «Деякі питання реалізації пілотного проекту «Створення системи надання послуг раннього втручання»; розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 січня 2019 року № 12 «Про визначення національного координатора» (координатором впровадження системи як пілотний проект затверджено Міністерство соціальної політики України), тощо [2].

Наголосимо, що лише 2016 рік вважається роком впровадження системи раннього втручання на національному рівні, адже розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 948-р «Деякі питання реалізації пілотного проекту «Створення системи надання послуг раннього втручання» для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя» заклав основу для існування пілотного проекту на території Закарпатської, Львівської, Одеської та Харківської областях. Дослідниця В. Логвиненко вказує, що згодом, у травні 2019 року, згадане вище розпорядження втрачає чинність, поступаючись новому розпорядженню Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 р. № 350-р. «Деякі питання створення системи надання послуги раннього втручання для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя». Від тоді вже 10 областей нашої держави беруть участь в пілотному проекті розбудови системи раннього втручання (окрім згаданих вище, долучаються Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Луганська обл.). Також робиться акцент на створенні єдиного стандарту надання послуг.

Важливим етапом вважаємо й створення в 2019 році Національної ради з питань раннього втручання. Передбачено, що дана інституція виступає

тимчасовим органом для консультування з питань створення, формування та впровадження саме державної політики послуг раннього втручання. У 2020 році тимчасовість органу змінюється розпорядженням Кабінету Міністрів й від грудня 2020 року Національна рада з питань раннього втручання функціонує як дорадчий орган виконавчої влади для координування впровадження послуг раннього втручання на державному рівні.

Запропонований ще в 2019 році покращений проект концепції раннього втручання лише в 2021 році був схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 року № 517-р. Метою документу було гостро розкрити вирішення проблеми охорони дітей з інвалідністю через вдосконалення функціонування національної системи раннього втручання. Сам зміст нормативно-правового документу передбачав виконання досить актуальних, на той момент питань, таких як: правове регулювання, доступність, соціальну зрілість до використання послуги.

Такі дослідники питання розвитку системи раннього втручання в Україні, як О. Гдиря, М. Кропівницька В. Логвиненко, Т. Міщук, вважають, що проект Twinning «Підтримка органів влади України в розробці законодавчих та адміністративних засад для запровадження системи раннього втручання та реабілітації дітей з інвалідністю і дітей, які мають ризик отримати інвалідність» дозволяє піднести рівень розвитку системи раннього втручання в Україні до світового рівня. Адже, проект передбачав обмін державним досвідом та співпрацею з передовими системами країн Європейського Союзу. На думку В. Логвиненко, на проект покладалися вкрай величезні сподівання: «вдосконалити нормативно-правову базу України з питань реабілітації дітей з інвалідністю та ризиком отримати інвалідність; допомогти у створенні системи надання відповідних послуг; розробити базовий стандарт надання послуги раннього втручання та розрахунок її вартості; підготувати проект систем звітування, моніторингу та оцінювання результативності послуги раннього втручання в Україні» [4].

Проект, який мав бути грандіозним кроком в процесі зрушення впровадження системи раннього втручання, не виправдав покладені на нього надії, згодом перетворившись на своєрідну комунікацію у вигляді опитування для батьків щодо виявлення самотужки проблем розвитку дитини.

Підкреслимо, що в Україні ще до затвердження на державному рівні рішення про запровадження та функціонування системи раннього втручання вже існували успішні приклади таких програм у Харкові, Одесі, Ужгороді та Львові [4].

Найяскравішим прикладом функціонування системи раннього втручання в Україні є Центр раннього втручання в Харкові, який відкрив свої двері в 2000 році під керівництвом Г. Кукурузи [7]. Сама дослідниця досить довгий період – до 2015 року вікові межі системи надання послуг обмежувала до 3-х років, про це згадує в дослідженнях О. Склянська [6]. Проте, із

запровадженням пілотного проекту раннього втручання верхню межу дітей, які отримуватимуть послуги з раннього втручання, збільшено до 4-х років. На основі інноваційної практики «Інституту раннього втручання» під керівництвом вже згадуваної вище Г. Кукурузи систему раннього втручання розглядають як «спеціально організовану систему психологічної, соціальної, медичної та педагогічної допомоги сім'ям, які виховують дітей від народження до 4 років з порушеннями розвитку або ризиком їх виявлення, спрямовану на розвиток дитини і нормалізації життя її сім'ї» [5].

Варто наголосити, що в Україні процес формування державної політики щодо послуг раннього втручання й досі формується. Незважаючи на досить розтягнутий в часі період становлення, існують приклади ефективного функціонування закладів, які використовують передові та міжнародні стандарти, досвід для забезпечення якісних послуг сім'ям з дітьми з особливими потребами, також готують ряд спеціалістів для роботи в системі раннього втручання: Благодійний фонд Г. Кукурузи «Інститут раннього втручання» (місто Харків), УРЦ «Джерело» (Львів), ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України», Харківський обласний спеціалізований будинок дитини № 1 [7].

М. Кропівницька у власних дослідженнях наголошує на існування та впровадженні першорядних підходів, які пришвидшать формування державної політики системи раннього втручання в Україні: забезпечення наявності послуг, наближення до споживачів, фінансова доступність, сімейноцентрований підхід, міждисциплінарна робота. Тобто послуги раннього втручання зобов'язані бути доступними усім сім'ям, котрі виховують дітей з особливими потребами або діти перебувають в зоні ризику (розглянемо нижче які групи існують). Також система повинна бути доступною в плані фінансів, тобто безкоштовною, оплачуватися з місцевих бюджетів. Також доступною в плані місцезнаходження: не лише в містах мільйонниках, а в усіх районних центрах для безперебійного функціонування та не перевантаження, як команд фахівців, так і сімей з дітьми [3].

Вироблення єдиної державної політики щодо надання послуг раннього втручання є нині найгострішим питанням в існуванні явища раннього втручання в Україні. Адже цілісна система послуг, що включає медичний, соціальний, психологічний, освітній компонент, мають функціонувати як на національному, так й місцевому значенні.

Висновки. Таким чином, чіткості маршруту, що вибудовується державною політикою в Україні досі не існує, а отже не зрозумілим залишається лінія наступності після надання послуг раннього втручання підтримки сім'ям та дітям. Відсутність у більшості регіонів такої системи призводить до незабезпечення послугою на місцях, де виникає потреба. Подалі це призводить до збільшення кількості дітей, від яких відмовляються батьки, або сімей, які розпадаються, й один з батьків фізично й матеріально не в змозі забезпечити базові потреби дитини з особливими потребами.

Література:

1. Байда Л., Павлова Є., Іванова О., Кукуруза Г. Формування політики раннього втручання: тренінговий модуль. Київ, 2017. 62 с. URL : <https://rvua.com.ua/media/399/887f6cc572ca029233d9533cb90bfa78.pdf>
2. Кропивницька М. Впровадження послуги раннього втручання на рівні пілотних областей в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 6. С. 132-137.
3. Кропивницька М. Міжнародна практика становлення та розвитку системи раннього втручання : досвід України. *Держава та регіони*. 2018. № 3 (63). С. 97-104. URL : http://www.pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2018/19.pdf
4. Логвиненко В. Реалізація Державної політики України щодо запровадження послуги раннього втручання. *Ввічливість. Humanitas* : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 4. С. 31-37. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9132/1/lohvynenko_2021.pdf
5. Некраш Л. Впровадження системи раннього втручання в Україні. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2018. № 14. С. 134-139. URL : <https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/49>
6. Склянська О. Супровід первинної соціалізації дитини з особливими потребами в програмах раннього втручання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2015. Вип. 30. С. 307-312. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2015_30_54
7. Сухіна І., Риндер І., Скрипник Т. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: посібник. Київ-Чернівці: «Букрек», 2017. 192 с. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26146/1/T_Skrypnyk_PMRVDA_KSPKIO.pdf
8. Хоменко С. Сучасний стан та перспективи розвитку послуги раннього втручання в Україні. *Молодий вчений*. 2020. №. 8.1 (84.1). С. 84-88. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/8.1/19.pdf>

References:

1. Bayda, L., Pavlova, YE., Ivanova, O., Kukuruz, H. (2017). *Formuvannya polityky rann'oho vtruchannya: treninhovyy modul'* [Early intervention policy making: a training module]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Kropivnyts'ka, M. (2019). *Vprovadzhennya posluhy rann'oho vtruchannya na rivni pilotnykh oblastey v Ukrayini. Investytsiyi: praktyka ta dosvid* [Implementation of early intervention services at the level of pilot regions in Ukraine. Investments: practice and experience]. [in Ukrainian].
3. Kropivnyts'ka, M. (2018). *Mizhnarodna praktyka stanovlennya ta rozvytku systemy rann'oho vtruchannya : dosvid Ukrayiny* [International practice of formation and development of the early intervention system: the experience of Ukraine]. [in Ukrainian].
4. Lohvynenko, V. (2021). *Realizatsiya Derzhavnoyi polityky Ukrayiny shchodo zaprovadzhennya posluhy rann'oho vtruchannya. Vvichlyvist'* [Implementation of the State Policy of Ukraine on the introduction of early intervention services]. Zaporizhzhia: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka» [in Ukrainian].
5. Nekrash, L. (2018). *Vprovadzhennya systemy rann'oho vtruchannya v Ukrayini. [Implementation of the early intervention system in Ukraine]*. Kyiv: TOV «Nasha drukarnya» [in Ukrainian].
6. Sklyans'ka, O. (2015) *Suprovid pervynnoyi sotsializatsiyi dytyny z osoblyvymy potrebamy v prohramakh rann'oho vtruchannya* [Support of the primary socialization of a child with special needs in early intervention programs]. Kyiv: Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

7. Sukhina, I., Rynder, I., Skrypnyk, T. (2017) *Psykhologichna model' rann'oho vtruchannya dlya ditey z autyzmom [A psychological model of early intervention for children with autism]*. Kyiv-Chernivtsi: «Bukrek» [in Ukrainian].

8. Khomenko, S. (2020) *Suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku posluhy rann'oho vtruchannya v Ukrayini [The current state and prospects for the development of early intervention services in Ukraine]*. Odesa: Molodyy vchenyy [in Ukrainian].